

استخراج الگو و ژنوم نمای بناهای حکومتی ایران در دوران اسلامی نمونه طراحی: ساختمان اداری در تهران

سید امیر محمد موسوی فرد، سید علی سیدیان

دانشگاه مازندران

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۰۵/۰۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۲/۱۴

چکیده

در کشور ایران، معماری در طول زمان های مختلف روندی معین را دارا بوده که غالباً با دوره های پیش و پس از خود رابطه ای منطقی داشته است، اما اکنون به خاطر بالا رفتن تعاملات اجتماعی مابین ملت های مختلف، میل به مدرنیته را شاهد هستیم. دگرگونی های اساسی در معماری ایران را میتوان از آغاز حکومت پهلوی دانست. تقلید از معماری اروپایی و روسی در دوران رضاخان به صورت گسترده ای رواج یافت. به منظور برون رفت از آشفتگی به بار آمده، از با اهمیت ترین راهکارها، شناخت مجدد هویت معماری ایران است. در این پژوهش سعی بر این است تا با بررسی نمونه بناهای حکومتی ایران در دوره اسلامی پیش و نیز آغاز تحول از زمان قاجار و پهلوی، آن دسته از کهن الگوی ایرانی اسلامی که در نمای ساختمان های حکومتی به کار گرفته میشد، برای طراحی ساختمان اداری در پایتخت استخراج گردد. این پژوهش از نوع کیفی و بر پایه شیوه تحقیق تحلیلی - توصیفی و نمونه موردی انجام گرفته است. در این پژوهش نمونه بناهای حکومتی موجود مورد مشاهده و بررسی قرار گرفتند تا ویژگی های ژنوم نمای معماری دوره اسلامی و تاثیر پذیری آنها از مفاهیم سیاسی اجتماعی تبیین گردد. از نتایج حاصله پس از واکاوی نمونه ها میتوان به موارد زیر اشاره نمود: نمای بناهای بررسی شده در اجزا بر قاعده تناسب ریاضی و هندسی استوار گشته اند و اعدادی که بیشترین کاربرد را داشته است از قبیل نسبت های یک به یک، ۱،۲، ۱،۶، ۲،۵ و ... میباشند.

واژه های کلیدی: ژنوم، ساختمان حکومتی، الگوی ایرانی اسلامی، معماری ایرانی اسلامی، ساختمان اداری

مقدمه

معماری ایرانی از پربرترین گونه های معماری بومی در دنیا محسوب می‌گردد. گرچه عدم واری های کارشناسانه در ناشناخته ماندن این میراث ارزشمند تاثیر زیادی داشته است (سیدیان و صالحی، ۱۳۹۳). همنوایی مولفه های فیزیکی و متافیزیکی (حس فضایی) از ویژگی های بنیادین هنر و معماری سنتی ایران به شمار می آید، به گونه ای که انسان به عنوان مخاطب اصلی فضا در نظر گرفته می‌شده و معماری که شاخه ای از فرهنگ جامعه محسوب می‌گشت، قابلیت بازنمایی شرایط انسانی و روح وی را داشته است (نصر، ۱۳۸۰). هویت یک ملت را میتوان در اینه تاریخی و آنچه که از فرهنگ و مذهب به ارث رسیده تا حد زیادی دریافت (بدائی و سیدیان، ۱۳۹۵). تحولات اخیر در جهان موجب پدید آمدن مغایرت های زیادی در زمینه زندگی انسان گشته و این دگرگونی ها تا بدانجا پیش رفته که ارزش های انسانی را نیز تحت تاثیر قرار داده است (پور محمد بی شک، ۱۳۹۵). روی کار آمدن رضاخان، سرآغاز جدیدی در شکل گیری هویت جامعه ایرانی را رقم زد. چراکه چشم انداز وی پدید آوردن جامعه ای شبیه به غرب با بهره گیری از راه حل هایی نظیر غیر مذهبی کردن، ملی گرایی و توسعه مبانی مدرنیته غرب بوده است. در این دوران با توجه به علاقه دولت برای ورود مدرنیزاسیون در بخش های مختلف از جمله معماری، بناهای بسیاری به ویژه ساختمان های عمومی و حکومتی برپا گشت. پس از ورود به عصر مدرنیته، و مبارزه هایی که با معماری اصولی و سنتی ایران در دوران قاجار و پهلوی صورت پذیرفت، شاهد سردرگمی در امر معماری، به ویژه در ساختمان های حکومتی که در ساخت آنها تقلید صرف از بناهای غربی صورت پذیرفت هستیم، تا جایی که این امر منجر به بی هویتی و اختلال در بناهای حکومتی ساخته شده گشت.

این رساله در پی دارد تا با مطالعه معماری بناهای ایرانی اسلامی کشور ایران، و استخراج الگوهای ایرانی اسلامی به کار رفته در نماهای بناهای حکومتی، این الگوها را تشریح کرده و به نوعی از آن ها در طراحی ساختمان حکومتی در شهر تهران که نمادی از هویت و فرهنگ ملت ایران اسلامی میباشد، استفاده نماید. برای دست یابی به هدف باز پدیدآوری آن سری از الگوی های معماری ایرانی اسلامی که در نماهای ساختمان های حکومتی در دوران اسلامی به کار گرفته می‌شده و کاربست آن، به منظور احیا و رعایت هویت ژنوم و الگوی معماری ایرانی اسلامی مجدد در ساخت بناهای حکومتی و اداری بایست به پرسش های زیر پاسخ داده شود:

- بناهای حکومتی ایران دوره پس از اسلام دارای چه ژنوم و الگوهایی در نما بوده است؟
- در عصر حاضر چگونه میتوان ساختمانی اداری طراحی نمود که در آن اصول ژنوم نمای معماری ایرانی اسلامی رعایت گردد؟
- حدود پژوهش به منظور بررسی الگو و ژنوم معماری نمای بناهای ایرانی اسلامی، بناهای شکل گرفته دوره اسلامی ایران میباشد و فرضیه بدین صورت است که با بررسی نمای این بناها و تطابق آنها بایک دیگر بتوان الگویی را به منظور طراحی ساختمانی اداری در عصر حاضر در پایتخت تعریف نمود تا سرلوحه کار معماران ایرانی قرار گیرد.

پیشینه تحقیق

در این بخش سعی شده پیشینه ای از پژوهش دیگران در این زمینه آورده شود تا با آشنایی بیشتر، اهمیت موضوع مشخص شود. در ادامه مبانی نظری پژوهش شرح داده میشود. در جدول ۱ خلاصه ای از پژوهش های انجام شده را مشاهده میکنید که به لحاظ روش کار و نتایج حاصل از آن ها اهمیت دارد.

جدول ۱: خلاصه پیشینه تحقیق

سال	نویسنده	نتیجه
۱۳۸۷	نجومیان	<p>- خانه های تاریخی کاشان بناهایی هستند که در چندین سطح با مخاطب ارتباط برقرار میکنند.</p> <p>- عناصر معماری به گونه ماهرانه ای به کار رفته اند که علاوه بر عملکرد اولیه عناصر، به دو صورت رمزگان های نحوی و معنایی با فرهنگ مردمی که در آن ها سکونت گزیده بودند و در سطحی گسترده تر با اجتماع تماما هماهنگ بودند.</p>
۱۳۹۰	شیرازی و یونسی	<p>- ناسیونالیسم معاصر، برنامه یکسانی بود که برای کشورهای زیر سلطه انگلستان، به اجرا در آمد. این کشورها با رویکردی ملی گرایانه و بیان تفاخرات قومی، تمدن های فراموش شده را در مقابل تفکرات دینی زنده نمودند.</p> <p>- در حکومت پهلوی اول، لزوم ساخت و ساز بناهای تازه زمینه بسیار مناسبی را برای بیان ملی گرایی با رویکردی باستان گرایی در معماری پدید آورد و اهداف زیر را به دنبال داشت: تجدیدگرایی - دین زدایی.</p>
۱۳۹۱	فلاح و نوحی	<p>- سه جنبه متمایز در تئوری نشانه شناسی مطرح است: سویه کاربردی، سویه معناشناسانه و سویه نحوی. آنچه امروزه به عنوان عامل نشانگی در معماری به کار گرفته میشود، عموماً در قالب نماد تجلی میابد. حال آنکه بهره گیری از وجوه دیگر نشانگی که در پیکره بندی و نوع ارتباط فضاها موثرند، میتوانند عاملی در جهت مکان مند شدن فضای معماری باشند.</p>
۱۳۹۲	تمجیدی و بزرگوار	<p>- فرهنگ، حلقه واسط مابین برنامه و هدف میباشد. معماری دارای دو رکن اصلی فرهنگی و علمی است و هرگاه در مسیر زمان یکی از ارکان آن سست و ضعیف گردد، نتیجه حاصله ناکافی و نا تمام رشد مینماید. معماری را قبل از آنکه یک تخصص فنی بدانیم یا از نظر هنری به آن بنگریم، باید به جنبه فرهنگی آن توجه کنیم.</p>
۱۳۹۴	سیدیان و حسن پور	<p>- معماری علوی، با گرایش های عرفانی به اصول اعتقادی و بنیادی شیعه، آموزه ها و باورهای دینی و اندیشه های مقدس بر آن است تا عقاید روحانی خود را با اقلیم بومی جسم مادی زمین، پیوند دهد.</p>
۱۳۹۵	پور محمد بی شک	<p>- عواملی که در اکثر بناها مورد استفاده قرار گرفته، بهره گیری از فضاهای نیمه باز، نظم و مصالح بتن میباشد.</p> <p>- در تعدادی از بناها حیاط مرکزی را به عنوان یکی از عناصر معماری ایرانی اسلامی داریم و برخی از بناها به صورت برونگرا ساخته شده اند. عوامل اقلیمی و توجه به پایداری و شرایط محیطی نیز کمتر مورد توجه قرار گرفته و این نشان میدهد که به شرایط محیطی و پایداری کمتر توجه شده است.</p>

۱۳۹۶	قنبری و همکاران	- ساختار معماری ارگ کریم خان در ادامه شیوه های ترکیب و سازمان یابی فضا در معماری ارگ های ایرانی شکل گرفته، اما متأثر از فرهنگ و هنر قومی، از نگرش های خاص ایلاتی زندیه در رابطه فیزیکی و هم نشینی فضاها و تدوین نظام سلسله مراتب فضایی دارای ترتیبی ساده تر و با حداقل فضاها ی مابین شکل گرفته است.
۱۳۹۶	مقبلی قرائی و همکاران	- تمام قلاع دارای برج های دیده بانی، عناصر کاربردی و تزئینی همچون طاقچه ها، بخاری ها، تیرکش ها و روزنه های دیده بانی فلش مانند هستند. اغلب قلاع در جهت شمال غرب- جنوب شرقی شکل گرفته و دارای رون اصفهانی هستند. همچنین در نواحی به منظور کاهش نفوذ گرمایی ناشی از تابش آفتاب بعد از ظهر به درون ساختمان، محور جنوبی یا جنوب شرقی مناسب ترین جهت و محور است.
۱۳۹۷	اکبری نامدار و پرتویی مهر	- سلسله مراتب عبوری به صورت حقیقی در معماری خانه سنتی برای سازماندهی فضایی استفاده شده بود، که پدید آورنده فضای درخور زمان و مکان بود و این نوع سلسله مراتب تاکید بر درونگرایی داشته است.
۱۳۹۸	حق جو و همکاران	- عناصر و الگوهای تاریخ معماری ایران گرچه هر یک در دوره معینی از تاریخ خلق شده اند، اما با حضور ممتد در دوره های بعد، تکامل یافته و دارای هویت مستقلی از زمان شده اند. - تاسیس نهادهای جدید همچون شهرداری ها، مدارس، دانشگاه ها، ایستگاه های راه آهن موجب استفاده از الگوهای غربی در ساخت این بناها گردید و در نتیجه فضاها ی پدید آمده از لحاظ ترکیب حجمی و برخی مفاهیم شکلی و هنری متفاوت با معماری سنتی ایران بوده و بازتاب کننده معماری غرب میباشند.
۱۳۹۹	خجسته قمری و سلطان زاده	- پهلوی اول تحت تاثیر فرهنگ لیبرال غرب و عوامل فرهنگی و اجتماعی تاثیرگذار در صدد ایجاد نگرش نوینی برای توسعه و تغییرات بنیادی بود، شهرها و بناهای ساخته شده در این دوران نیز از این نگرش مستثنی نبودند.
۲۰۱۵	Kiani and Amiriparyan	- هندسه فراکتال منجر به شکل گیری الگوهای متنوعی در معماری سنتی ایران گشته است. جوری که حذف این الگوها، ماهیت ساختاری و فضایی این نوع از معماری را دچار اختلال و فروپاشی میکند.

مبانی نظری

قوانین و ضوابط شکل شناسی و معماری اسلامی را میتوان برگرفته از یک نظم هندسی دقیق و جامع دانست که همه اجزای این نوع معماری از پایداری به ضوابط هندسه ای در حد کمال حکایت دارد. معمار با بهره گیری از زبان مطلق، مجموعه ای بی نقص و معماری قدسی که گویی به جهان دیگری تعلق دارد خلق مینماید. شاید بتوان اینطور بیان نمود که معمار شیعه، محصول کار خود را بدین روش با نظم بخشیدن به سامان عالم همنا میسازد و راهی برای تشریف و تعالی آن باز مینماید (نویسی، ۱۳۹۰). در ادامه دگرگونی

های هنر و معماری ایران پس از ورود اسلام به کشور و ویژگی های هریک از شیوه ها و انعکاسشان در پلان و نما شرح داده شده است.

دگرگونی های هنر و معماری ایران پس از ورود اسلام

در طول تاریخ، حکومت های گوناگونی با گستره های متفاوت جغرافیایی در ایران زمین حکم فرما بوده اند و به تبع در هر دوره از حکومتها، کشور دچار تحولاتی گشته است که این تغییرات بر شکل گیری هنر و معماری تاثیر به سزایی داشته است. در این بخش سعی شده تا بارزترین و با اهمیت ترین ویژگی های هنر و معماری هر دوره ذکر شود و مصداقی از هر دوره با ویژگی های خاصش نیز بیان گردد (پورمحمد بی شک، ۱۳۹۵).

دگرگونی های معماری ابتدای اسلام

در این برهه زمانی هنر و معماری ایران کماکان از سبک ساسانی بهره می گرفته است، تا جایی که در آثاری که از آن دوران به جا مانده است، معماری ساسانی تا حد زیادی به چشم می خورد. اولین و مهم ترین پایگاه اجتماعی، مذهبی و سیاسی مسلمانان مساجد بوده و به همین خاطر، معماری این بنا نسبت به بناهای دیگر از اهمیت و ارزش بیشتری برخوردار بوده است (پوپ، ۱۳۸۲). در جدول ۲ نمونه بناهای معماری صدر اسلام و نیز در جدول ۳ ویژگی های پلان و نمای معماری صدر اسلام در ایران آورده شده است.

جدول ۲: نمونه هایی از معماری دوره صدر اسلام در ایران (ماخذ: بر اساس پردازش اطلاعات از نگارنده).

ردیف	نام اثر	محل ساخت	شیوه	مشخصه پلان	مشخصه نما	تصویر
۱	مسجد جامع فهرج	فهرج	خراسانی	- مسجد شبستانی - رواق های پیرامون صحن - آسمانه تخت	- بهره گیری از طاق و قوس تیزه دار - ستونک های توکار گرد تزئینی	
۲	تاریخانه دامغان	دامغان	خراسانی	- طرح شبستانی - حیاط مرکزی	- ستون های گرد - طاق بیز - استفاده سازه ای از رواق به عنوان پشتبند	

جدول ۳: ویژگی های معماری دوره ابتدایی اسلام در ایران (ماخذ: بر اساس پردازش اطلاعات از نگارنده).

ویژگی های معماری صدر اسلام در ایران، در پلان و نما	
نما	پلان
<ul style="list-style-type: none"> - کاربرد عناصر معماری دوره ساسانی نظیر طاق های مازه ای و قوس های دندانه ای و بهره گیری از ستون های گرد - بهره گیری کم تر از تزئینات روی دیوارها - کاربرد پشت بندها و عناصر سازه ای به عنوان نما سازی و ایجاد زیبایی و مردم واری 	<ul style="list-style-type: none"> - به کارگیری اصول معماری ساسانی در بناها - سادگی در تهرنگ بناها - نزدیک شدن مقیاس بناها به مقیاس انسانی - پدید آمدن فضای میانوار و محور اصلی مسجد - بهره گیری از حیاط های چهار گوش

دگونگی های معماری شیوه رازی

در این زمان، هنر معماری و سفالگری به حد عالی خود رسید. با رواج هنر سفالگری تولید، پخت و لعابکاری و نقش و نگار بر سفال ایجاد شد. تزئینات در این دوره شامل آجر کاری، کاشی کاری و گچ بری بود. در این زمان آجر رفته رفته جای خشت را گرفت و در نتیجه سطح آجر که از مصالح مرغوب با دوام بوده در معرض دید قرار گرفت (نعیما، ۱۳۹۴). در جدول ۴ نمونه بناهای معماری شیوه رازی و نیز در جدول ۵ ویژگی های پلان و نمای معماری شیوه رازی در ایران آورده شده است.

جدول ۴: نمونه هایی از معماری شیوه رازی در ایران (ماخذ: بر اساس پردازش اطلاعات از نگارنده).

ردیف	نام اثر	محل ساخت	شیوه	مشخصه پلان	مشخصه نما	تصویر
۱	برج گنبد قابوس	گنبد کاووس	رازی	<ul style="list-style-type: none"> - بر تپه ای خاکی ساخته شده است - پلان برج توسط ده پاییل به شکل ستاره ده پر میباشد 	<ul style="list-style-type: none"> - از پی تا بلندای ۱۵ متری با آجر ساخته شده است - بدنه گرد پیرامونی دارای ۱۰ عدد دندانه نود درجه است (ستاره ده پر) 	
۲	گنبد سرخ مراغه	آذربایجان شرقی	رازی	<ul style="list-style-type: none"> - پلانی چهارضلعی مربع شکل متشکل از سردابه و اتاق اصلی بر روی سکو 	<ul style="list-style-type: none"> - ستون های گرد - طاق بیز - استفاده سازه ای از رواق به عنوان پشتبند 	

جدول ۵: ویژگی های معماری شیوه رازی (دوره سلجوقی) در ایران (ماخذ: بر اساس پردازش اطلاعات از نگارنده).

ویژگی های معماری دوره سلجوقی در ایران، در پلان و نما	
نما	پلان
- منارهای تکی	- مذهبی سازی
- گنبد دو پوسته	- اهمیت به میدان به عنوان مقر حکومتی
- ترکیب کاشی و آجر و ساخت کاشی زرین فام	- حجیم سازی
- طرح های هندسی (گره سازی)	- رواج ساخت کاروانسرا
- قوس های تیزه دار	- ساخت مقابر و باغ مزار
- کاربرد طاق نمای محرابی، قوس، نیم ستون های آجری قاب	- پدید آمدن مدرسه در کنار مسجد
های تزئینی و سکوی آجری	- مدرسه سازی و باغ مسجد
- بیرون زدگی و تورفتگی در جداره های اصلی بنا و در نتیجه	- مدارس و مساجد چهارایوانی
ایجاد سایه روشن در نما	- تلفیق گنبد خانه و شبستان

دگونگونی های معماری شیوه آذری

در این دوره نقشه پی ها و تهرانگ ها حالت سنتی و سبک دوره پیشین خود یعنی سلجوقی را حفظ نمود. یکی از خصلتهای هنر ایلخانی، بهره گیری بیشتر از هندسه در طراحی معماری میباشد، به طوری که گوناگونی و تنوع طرح ها در این شیوه از همه بیشتر است و بناهایی در این دوره ساخته شده که در دوره های پیشین نظیر ندارد (پیرنیا، ۱۳۹۸). در جدول ۶ نمونه بناهای معماری شیوه آذری و نیز در جدول ۷ ویژگی های پلان و نمای معماری این شیوه در ایران آورده شده است.

جدول ۶: نمونه هایی از معماری شیوه آذری در ایران (ماخذ: بر اساس پردازش اطلاعات از نگارنده).

ردیف	نام اثر	محل ساخت	شیوه	مشخصه پلان	مشخصه نما	تصویر
۱	گنبد سلطانیه	سلطانیه	آذری (ایلخانیان)	- ارسن (مجموعه سازی) - پلان هشت ضلعی	- استفاده از گره سازی درهم (کاشی و آجر) - گچ بری	

	<ul style="list-style-type: none"> - عمده ترین مصالح به کار رفته در این بنا آجر میباشد - کاشی کاری معرق 	<ul style="list-style-type: none"> - فضای مرکزی گنبد خانه - گنبد دو پوسته پیوسته 				
	<ul style="list-style-type: none"> - کاشی کاری به رنگ آبی - کاشی و آجر (مغلی) - کاشی کاری معرق 	<ul style="list-style-type: none"> - فیروزه اسلام - برونگرا - دارای یک صحن بزرگ زیر گنبد 	آذری (تیموریان)	تبریز	مسجد کبود	۲

جدول ۷: ویژگی های معماری شیوه آذری (ایلخانیان - تیموریان) در ایران (ماخذ: بر اساس پردازش اطلاعات از نگارنده).

ویژگی های معماری دوره آذری در ایران، در پلان و نما	
نما	پلان
<ul style="list-style-type: none"> - بلند سازی و با ابهت سازی - جدایی ساختار از تزئینات - پدید آمدن کاشی معرق - اوج استفاده از تزئینات گچی - استفاده گسترده از تاق های تیزه دار - استفاده گسترده از کاشی رنگ آبی - انسجام نما (وحدت در عین کثرت) 	<ul style="list-style-type: none"> - اهمیت زیاد برای مقبره سازی - جدایی مقابر زنان از مردان - استفاده از مدول در طراحی بنا - اهمیت به مجموعه سازی - رواج خانقاه سازی - ایجاد فضای هشتی در ورودی های فضاهای ابنیه مذهبی

دگورگونی های معماری شیوه اصفهانی

با ظهور شاه عباس صفوی، عصر ویژه معماری صفوی آغاز گشت. معماری این دوره آخرین نمایش از معماری اسلامی ایران است (پوپ، ۱۳۸۲). البته کم بون معماران قادر و محدودیت زمان، کیفیت ساختمان سازی را در این دوران تا حد زیادی پایین آورده

بود و ساختمان‌ها دیگر همانند گذشته، به گونه پایدار و ماندگار ساخته نمیشد (پیرنیا، ۱۳۹۸). در جدول ۸ نمونه بناهای معماری شیوه اصفهانی و نیز در جدول ۹ ویژگی‌های پلان و نمای معماری این شیوه در ایران آورده شده است.

جدول ۸: نمونه‌هایی از معماری شیوه اصفهانی در ایران (ماخذ: بر اساس پردازش اطلاعات از نگارنده).

ردیف	نام اثر	محل ساخت	شیوه	مشخصه پلان	مشخصه نما	تصویر
۱	مسجد شیخ لطف الله	اصفهان	اصفهانی	- برونگرا - بدون صحن و مناره - چرخش چهل و پنج درجه ای در پلان (باشنه) - دسترسی با پله	- سردر زیبا و پرکار با مقرنس کاری - گنبد با کاشی کاری به رنگ کرم خاکی - کاربرد نورگیرهای زیر گنبد و ورود نور کمک به درک سبکی فضا	
۲	کاخ عالی قاپو	اصفهان	اصفهانی	- دارای سیستم تنظیم صوت به واسطه مهارت در معماری - پلان قرینه - دسترسی به طبقات با پلکان مارپیچ	- کاربرد قابل توجه چوب - تزیینات نقاشی گسترده و تذهیب کاری - قوس‌های تیزه دار - ستون‌های با سرستون‌های نظیر مقرنس	

جدول ۹: ویژگی‌های معماری شیوه اصفهانی (صفویان) در ایران (ماخذ: بر اساس پردازش اطلاعات از نگارنده).

ویژگی‌های معماری دوره صفوی در ایران، در پلان و نما	
پلان	نما
- ساده شدن طرح‌ها در بیشتر ساختمان‌ها - بکارگیری هندسه قوی	- بکارگیری هندسه قوی - کاشی خشتی هفت رنگ به جای کاشی تراش (معرق)

<p>- حذف گنبد و منار در برخی بناها</p> <p>- ستون های گرد تزئینی</p> <p>- کاربرد گسترده از تزئینات نقاشی</p> <p>- کاربرد گسترده قوس های تیزه دار</p> <p>- بهره گیری از چوب در حجم وسیع</p> <p>- کاربرد مقرنس به عنوان عنصر زیبایی بخش</p> <p>- گسترش پلان در طبقات</p>	<p>- باغ سازی</p> <p>- کم تر شدن نهاز و نخیر در پلان ساختمان ها</p> <p>- شهرسازی و میدان سازی</p> <p>- پیمون بندی و بهره گیری از اندام ها و اندازه های یکسان در ساختمان</p> <p>- تعریف عملکرد های گوناگون برای یک نوع بنا</p>
---	---

دگونی های معماری دوران قاجار

از نظر جمع زیادی از پژوهشگران، دوران قاجار، سرآغاز ورود مدرنیته به ایران می باشد (بانی مسعود، ۱۳۸۸). در اواخر دوران قاجار و به ویژه با به قدرت رسیدن رضا میرپنج، بهره گیری از مصالح نو رایج در اروپا، جایگاه ویژه ای در معماری یافت که با تشویق و حمایت حکومت، معماران ایرانی از این مواد و مصالح جدید برای ساخت و احداث بناها بهره میبردند (سلطان زاده، ۱۳۸۵). در جدول ۱۰ نمونه بناهای معماری دوران قاجار و نیز در جدول ۱۱ ویژگی های پلان و نمای معماری این دوره در ایران آورده شده است.

جدول ۱۰: نمونه هایی از معماری دوران قاجار در ایران (ماخذ: بر اساس پژوهش اطلاعات از نگارنده).

ردیف	نام اثر	محل ساخت	شیوه	مشخصه پلان	مشخصه نما	تصویر
۱	مسجد مدرس آقا بزرگ کاشان	کاشان	پس از اصفهانی	- گودال باغچه - گنبد خانه	- مصالح آجری - قرینه سازی نما - خالی کردن برخی از قوس های زیر گنبد و در نتیجه سبکی فضا - درب نفیس ورودی	
۲	شمس	تهران	پس از	- پلان نسبتا قرینه	- نمای کاملا قرینه	

	<p>- طراحی دو برج در دو طرف بنا</p> <p>- مصالح آجر، کاهگل، ساروج</p> <p>- بهره گیری از شیروانی</p>	<p>- دسترسی توسط پلکان</p> <p>- آغازگر معماری نوین در عصر قاجار</p> <p>- گسترش پلان در طبقات</p>	<p>اصفهانی</p>	<p>العماره</p>	
--	--	--	----------------	----------------	--

جدول ۱۱: ویژگی های معماری دوران قاجار در ایران (ماخذ: بر اساس پردازش اطلاعات از نگارنده).

ویژگی های معماری دوره قاجار در ایران، در پلان و نما	
نما	پلان
<p>- استفاده از چفد نیم دایره</p> <p>- استفاده از پنجره های قاب مربعی به طور گسترده تر</p> <p>- ساخت تابش بندها به گونه کج</p> <p>- تبدیل سه دری ها به دو دری ها</p> <p>- بهره گیری از تزیینات آینه کاری، کاشی کاری، گچ بری، حجاری و مقرنس</p> <p>- بهره گیری از آهن در ساخت بنا</p> <p>- ستون های تزیینی رومی در بنا</p>	<p>- بکارگیری هندسه قوی</p> <p>- استفاده از مصالح بنایی و تیر و تخته</p> <p>- قرینه سازی در کنار یادقیرینگی</p> <p>- ساخت بخش قابل توجهی از بناها زیر زمین</p> <p>- تلفیق کاربری ها</p> <p>- گودال باغچه ها</p> <p>- اهمیت بیش از پیش حریم شخصی و حجاب</p> <p>- پلکان به عنوان عنصر اساسی در پلان</p>

دگگونگی های معماری دوران پهلوی

در دوره پهلوی اول سه گرایش و رویکرد به طور ویژه قابل تفکیک می باشد و مبدا این گرایش های متفاوت و متضاد اختلاف در گرایش های سیاسی و ایدئولوژیک این عصر از تاریخ ایران است. این جریان عبارت اند از: سنت گرایان، غرب گرایان، ملی گرایان (کیانی، ۱۳۸۳). در دوره پهلوی دوم معماری مدرن به جریان اصلی و تاثیرگذار معماری ایران بدل گشت. معماری پدید آمده در این دوره برگرفته از آثار معماران و اندیشه های رایج در اروپای آن زمان یعنی سبک بین الملل، مدرسه باهوس، جهان بینی لوکوربوزیه، فرانک لوید رایت، ریچارد نیوترا، آلوار آلتو، جیمز استرلینگ و ... بوده است (بانی مسعود، ۱۳۸۸). در این دوره نیز سه رویکرد یعنی

تبعیت از تمدن غرب، میراث تاریخی ایران با نقش پررنگ تر معماری پیش از اسلام و در نهایت برآمدن معماری از نهران این دو رویکرد چشم گیر بود (حق جو و همکاران، ۱۳۹۸). در جدول ۱۲ نمونه بناهای معماری دوران پهلوی اول و نیز در جدول ۱۳ ویژگی های پلان و نمای معماری این دوره در ایران آورده شده است. و نیز در جدول ۱۴ نمونه بناهای معماری دوره پهلوی دوم و در جدول ۱۵ ویژگی های پلان و نمای معماری این دوره در کشور آورده شده است.

جدول ۱۲: نمونه هایی از معماری دوره پهلوی اول در ایران (ماخذ: بر اساس پردازش اطلاعات از نگارنده).

ردیف	نام اثر	محل ساخت	شیوه	مشخصه پلان	مشخصه نما	تصویر
۱	دبیرستان البرز	تهران	سنت گرایانه	- پلان ساختمان مستطیل کشیده با دو بال مستطیل شکل در دو انتهای آن - قرار گرفتن ورودی در وسط ساختمان - پلان قرینه - گنبد مرکزی	- نماها به تبع از معماری ایرانی اسلامی طراحی گشته - بهره گیری از قوس های جناغی - بهره گیری از آجر به طور غالب و کاشی در نما - پنجره های مربعی - ورودی شکیل و بااهت	
۲	ساختمان بانک ملی ایران	تهران	ملی	- الهام از تخت جمشید - معماری باستان گرایی - معماری دوره هخامنشی - پلانی قرینه	- بهره گیری از نقوش مربوط به دوران هخامنشی در قاب های تو رفته دیوار - استفاده از ستون های با سرستون کله اسبی نظیر تخت جمشید - ساخته شدن بنا با سنگ - حفظ قرینگی در نما	

جدول ۱۳: ویژگی های معماری دوره پهلوی اول در ایران (ماخذ: بر اساس پردازش اطلاعات از نگارنده).

ویژگی های معماری دوره پهلوی اول در ایران، در پلان و نما	
نما	پلان
<p>- کاربرد های قوس های نیم دایره در کنار قوس های جناغی</p> <p>- کاربرد گسترده تر از بازشوهای مربعی</p> <p>- استفاده از عناصر باستانی با نقوش هخامنشی و ساسانی</p> <p>- کاربرد ستون های دوریک و یونانی و نیز ستون های عینا به کار رفته در تخت جمشید</p> <p>- استفاده از عنصر سنگ تراش در سطح گسترده تر</p> <p>- قرینگی در نما</p>	<p>- کاربرد فرم های جدید در پلان نظیر طرح عقاب در اماکن دولتی</p> <p>- حفظ قرینگی</p> <p>- بهای زیاد به پلکان و کاربرد پلکان به عنوان عنصری اصلی در جانمایی در پلان</p> <p>- پخش کردن عملکرد ها در طبقات و دسترسی توسط پلکان</p>

جدول ۱۴: نمونه هایی از معماری دوران پهلوی دوم در ایران (ماخذ: بر اساس پردازش اطلاعات از نگارنده).

ردیف	نام اثر	محل ساخت	شیوه	مشخصه پلان	مشخصه نما	تصویر
۱	ساختمان مرکزی بانک سپه	اصفهان	مدرن	<p>- بهره گیری از فرم های خالص، ملهم از لوکوربوزیه</p> <p>- پوشش داخلی سنگی</p> <p>سقف گنبدی کاشی کاری</p>	<p>- ترکیب احجام و مصالح یاد آور معماری مدرن آغازین</p> <p>- سازه ساختمان بتن آرمه و نمای ساختمان سنگی</p>	
۲	ساختمان مجلس سنا	تهران	شبه مدرنیسم ایرانی	<p>- سقف کاذب معلق با الهام از سقف مسجد شیخ لطف الله و مسجد امام</p>	<p>- به کار رفتن نقوشی از تزیینات ایران باستان نظیر شیر بالدار و طرح های گیاهی ساسانی بر بدنه</p>	

	ساختمان	اصفهان			(شورا ی اسلامی)
	- نماسازی به گونه مدرنیسم بین المللی - بنای سه طبقه	- کاربرد فرم های منحنی و دایره در پلان به منظور پاسخ گویی به عملکرد (طراحی پلان با توجه به عملکرد)			

جدول ۱۵: ویژگی های معماری دوره پهلوی دوم در ایران (ماخذ: بر اساس پردازش اطلاعات از نگارنده).

ویژگی های معماری دوره پهلوی دوم در ایران، در پلان و نما	
نما	پلان
- ادامه سبک معماری ایرانی اسلامی با بازتاب عناصر نما نظیر پنجره هایی با قوس جناغی و بهره گیری از مفاهیمی نظیر ریتم و تکرار - کم رنگ تر شدن تشخیص سردرب ها - کاربرد مصالح و احجام مدرن در سطحی گسترده - تاکید بر استفاده از سنگ به عنوان عنصری مهم در نما	- ساده شدن پلان و روابط فضایی - کاربرد فرم های منحنی و دایره در پلان به منظور پاسخ گویی به عملکرد (طراحی پلان با توجه به عملکرد) - قرینگی در پلان توأم با ناقرینگی در بخش هایی از پلان

روش تحقیق

این پژوهش از حیث هدف کاربردی است و از نتایج این تحقیق میتوان برای ساخت ساختمان اداری مطابق با الگو و ژنوم نمای معماری ایرانی اسلامی در جهت احیای معماری باشکوه ایرانی اسلامی به فراخور زمان حال بهره برد. در این تحقیق نمونه بناهای حکومتی موجود، چه از لحاظ ساختار و روابط فضایی، پلان، ارتباط عناصر نما و فرم غالب به کار رفته در نما و نیز اصولی نظیر تناسب، تقارن، تضاد و تباین، نسبت ها و ابعاد و جوه مختلف بنا، فرم و شکل، بازشوها و سایر موارد مورد مورد مشاهده و بررسی قرار گرفته اند تا ویژگی های ژنوم نمای معماری دوره اسلامی و تاثیر پذیری آنها از مفاهیم سیاسی اجتماعی تبیین گردد تا بتوان مجموعه ای طراحی نمود که هم مقید به اصول ایرانی، هم اسلامی هم شیعی باشد. این بناها از دوره های مختلف پس از ورود اسلام به ایران زمین انتخاب گشته و سعی شده تا از لحاظ زمانی بین بناهای منتخب از قدیمی ترین آنها تا جدید ترینشان منطبق با شیوه های رایج معماری از گذشته تا کنون بررسی گردند.

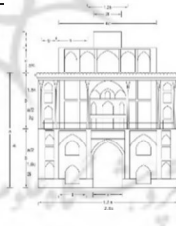
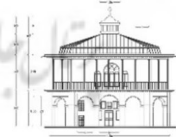
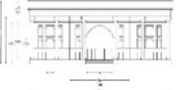
متغیرهای پژوهش کیفی اند و عبارت اند از: ژنوم نمای حکومتی (متغیر وابسته) - بنای حکومتی دوران اسلامی (متغیر مستقل). جامعه آماری تحقیق بناهای دولتی و حکومتی ایرانی اسلامی و ژنوم نمای بناهای به سبک ایرانی اسلامی و هویت معماری ایرانی اسلامی میباشد.

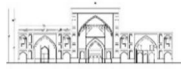

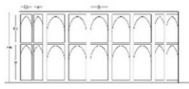
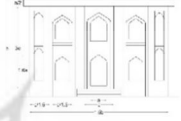

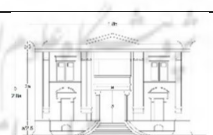

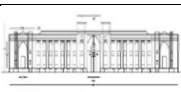
داده های مورد نیاز برای انجام پژوهش شامل داده های کیفی میباشد. برای جمع آوری این داده ها از منابع و اسناد تاریخی و موجود در سطح کشور بهره برده میشود. روش تحقیق توصیفی تحلیلی و نمونه موردی است و کاربرد داده های کیفی در طراحی نشان داده میشود و با تحلیل محتوای به دست آمده از نمونه موردی، مقولاتی استخراج گشته که با استدلال منطقی و کشف رابطه داده ها نتیجه پژوهش حاصل گشته است.

یافته های تحقیق

در این بخش، اطلاعات به دست آمده از بررسی و برداشت نماهای مورد نظر و نیز آنالیز تناسبات نماها در قالب جدول ۱۶ شرح داده شده و تحلیل گشته است تا به پاسخ های اصلی پرسش های پژوهش برسیم.

جدول ۱۶: جدول شرح تناسبات به کار رفته در نمونه های مطالعه شده (ماخذ: تکرانده).

شماره	بنای برداشت شده	تصویر بررسی تناسبات	تناسبات				
			کلی	ایوان (سردر)	ورودی	بازشو	
						اصلی	فرعی
۱	کاخ عالی قاپو		۱	۱,۶	۱,۶	۱,۲	۱,۲
۲	کاخ چهل ستون قزوین		۱	۴	۱,۵	۱,۵	۲,۵
۳	کاخ چهلستون اصفهان		۲,۲	۳,۲	۱,۲	۲,۲	۱,۱

۱,۲	۱	۱,۲	۱	۳		مسجد حکیم اصفهان	۴
۱,۱	۱,۲	۱,۱	۱,۱	۵,۵		مدرسه صدر خواجو	۵
۱,۵	۱,۲	۱,۲	-	۴		مدرسه ملا عبدالله اصفهان	۶
۱,۵	۱,۶	۱,۶	۳,۳	۱,۶		کاخ صفی آباد بهشهر	۷
۲,۱	۱,۶	۱,۶	۲,۳	۱		شمس العماره	۸
۱,۳	۱,۶	۱,۳	۲,۵	۲,۲		کاخ مرمر رامسر	۹
۲,۵	۱,۵	۱	۱,۶	۱,۸		کاخ شاپور بابل	۱۰
۲,۵	۱,۶	۱,۶	۱,۳	۳		موزه ملی ایران	۱۱
۱,۵	۱,۶	۱,۲	۱,۲	۴		ساختمان سازمان میراث فرهنگی	۱۲
۲	۲	۲	۱,۵	۶		مدرسه البرز تهران	۱۳

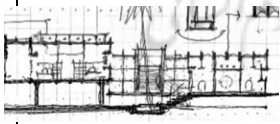

نتایج حاصل از آنالیز تناسبات نماها

نمای بناهای بررسی شده در اجزا بر قاعده تناسبات ریاضی و هندسی استوار گشته اند- دهانه ستون ها، ابعاد بازشوها، سردرها، بام ها و نیز ایوان ها از ابعاد و تناسبات از پیش تعیین شده پیروی میکنند- بناها عموماً دارای محور مرکزی و کاربرد ریتم و تکرار در دوسوی بناها با بازشوها و عناصر دارای تناسبات هندسی و ریاضی میباشند- رعایت قرینگی در جملگی بناها- بهره گیری از طاق نما در مرکز قرینگی بناها- بهره گیری از سردر رفیع و یا ایوان به عنوان عضوی مهم و بیان کننده شکوه و عظمت بنا عموماً در بخش میانی بنا- بخش بندی بدنه اصلی بناها به گونه سه بخشی، که ایوان یا سردر در بخش میانی که همان مرکز تقارن است جای گرفته و جداره های طرفین به گونه قرینه در بخش های دیگر به کار رفته اند- بهره گیری از ریتم و تکرار در جداره های اصلی بنا به منظور رعایت تناسبات انسانی و زیبایی بصری- طراحی بناها، عموماً به گونه دو طبقه به نحوی که دسترسی به فضاها از طریق طبقه زیرین (همکف) صورت میپذیرد.

نتیجه گیری

پس از تجزیه و تحلیل نمونه های موردی، این امر مسجل گشت که در معماری بناهای مذکور از هندسه و معادلات ریاضی بهره برده شده است. با استخراج نسبت های به کار رفته شده در اجزای نماها، اعدادی که بیشترین کاربرد را داشته است از قبیل نسبت های یک به یک، ۱،۲، ۱،۶، ۲،۵ و ... میباشند و نیز رعایت اصل تقارن و تعادل و توازن و گسترش از مرکز در نما مشهود بوده است. در ادامه اصول پر کاربرد در معماری ایرانی اسلامی شامل مردم واری، توجه به فرهنگ ایرانی، خودبستگی، پرهیز از بیهودگی، پیمون و بهره گیری از رنگ منظر ایرانی و چگونگی کاربست این اصول در نمای بنای حکومتی در عصر حاضر در قالب جدول ۱۷ تشریح گشت.

جدول ۱۷: ارائه الگوی ایرانی اسلامی جهت طراحی نما طبق اصول معماری ایرانی (ماخذ: نگارنده).

الگوها	اصول	نمونه بنای موجود	نگاره پیشنهادی	نمود در طرح پیشنهادی
انتخاب مصالح بنا با توجه به کاربری و اقلیم بنا	مردم واری خودبستگی پرهیز از بیودگی	 مسجد جامع اردستان		
طراحی مدولار، تغییر مصالح در بنا	خودبستگی پیمون	 مسجد شیخ لطف الله		

			توجه به فرهنگ ایرانی خودبستگی پیمون	بهره گیری از آجر به عنوان مصالح اصلی در بنا
			مردم واری کاخ هشت بهشت اصفهان	رعایت تناسبات بصری در طراحی نما
			توجه به فرهنگ ایرانی پل خواجه اصفهان	بهره گیری از توالی و ریتم
			مردم واری کاخ صفی آباد بهشهر	رعایت اصل سادگی در طراحی
			توجه به فرهنگ ایرانی پرهیز از بیهودگی	عدم بهره گیری از هر گونه تندیس یا المانی که یادآور فرهنگ غربی باشد.

		 کاخ چهلستون قزوین	مردم واری پرهیز از بیهودگی	طراحی نمای ساختمان به صورت یک فرم واحد
		 عالی قاپو اصفهان	مردم واری پرهیز از بیهودگی	بهره گیری از پیش آمدگی و فرو رفتگی در نمای ساختمان برای بازی با نور و سایه
		 مسجد جامع ساری	خودبسندگی	عدم استفاده از فرم هایی که پرت مصالح زیادی دارند
		 ساختمان اداری تجاری در همدان	مردم واری توجه به فرهنگ ایرانی	تاکید بر استفاده از احجام مربع شکل در نقاط مختلف نما و ایجاد حس سه دری و یا پنج دری
		 موزه ملی ایران	مردم واری توجه به فرهنگ ایرانی	بهره گیری از تقسیمات فرد و بزرگ کردن نقطه وسطی نما که منجر

				به ایجاد حس وحدت در نما گردد.
		 ساختمان مسکونی اندرزگو	مردم واری توجه به فرهنگ ایرانی خودپسندگی	بهره گیری از المان ها و عناصر معماری ایرانی با کاربری مفید
		 ساختمان اداری تجاری هیترا	توجه به فرهنگ ایرانی بهره گیری از رنگ منظر ایرانی	استفاده از ترکیب رنگی فیروزه ای و آجر در طراحی

مراجع

- اکبری نامدار، ش.، پرتویی مهر، ن (۱۳۹۷). «حکمت سلسله مراتب خانه های قاجار (نمونه موردی: خانه های سنتی تبریز)». کنفرانس عمران معماری و شهرسازی کشورهای جهان اسلام ایران- تبریز (پایتخت گردشگری کشورهای اسلامی ۲۰۱۸).
- بانی مسعود، ا (۱۳۸۸). معماری معاصر ایران: در تکاپوی بین سنت و نوگرایی. تهران: نشر هنر معماری قرن.
- بدایعی، م.، سیدیان، ع (۱۳۹۵). «ارزیابی نقش دلبستگی به مکان در هویت‌مندی هسته تاریخی پیاده مدار شهری (شناسایی خیابان جمهوری اسلامی ساری)». سومین کنفرانس بین المللی عمران، معماری و شهرسازی. مالزی.

- پوپ، آ. معماری ایران، ترجمه: غلامحسین صدری افشار. چاپ اول، تهران: انتشارات اختران، ۱۳۸۲.
- پور محمد بی شک، ع (۱۳۹۵). طراحی مرکز تحقیقات هنر و معماری اسلامی با رویکرد حفظ تداوم معماری ایرانی اسلامی. پایان نامه کارشناسی معماری اسلامی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز.
- پیرنیا، م (۱۳۹۸). سبک شناسی معماری ایرانی. چاپ ۲۱، تهران: گلجام.
- تمجدی، ز.، بزرگوار، ع (۱۳۹۲). «بازتاب فرهنگ در معماری سنتی ایران». همایش ملی معماری، فرهنگ و مدیریت شهری، ص ۱-۱۳.
- حق جو، ا.، سلطان زاده، ح.، تهرانی، ف.، آیوازیان، س (۱۳۹۸). «گرایش ها و رویکردهای نظری معماری بناهای دولتی و حکومتی دوره پهلوی اول و دوم». دوره ۱۵، شماره ۳۴، صفحه ۱۵۴-۱۷۰.
- خجسته قمری، م.، سلطان زاده، ح (۱۳۹۹). «تاثیر معماری بناهای حکومتی و دولتی بر هویت شهر تبریز (۱۳۰۰ تا ۱۳۲۰ ه. ش)». فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۸۳، صفحه ۱۲-۱۵۰.
- سلطانزاده، ح (۱۳۸۵). «بازتاب سنت در معماری ایران». مجله معماری و شهرسازی، شماره ۸۴، تهران.
- سیدیان، س.، صالحی، ا (۱۳۹۳). «گونه شناسی نمای ساختمان های مسکونی شهر ساری در دوره قاجار، پهلوی و معاصر با نگرش شکلی و اقلیمی». دومین همایش ملی معماری و شهرسازی در گذر زمان، قزوین.
- سیدیان، ع.، حسن پور، م (۱۳۹۴). «جلوه های مذهب شیعه بر معماری بومی (تکایای طایفه اسک آمل)». همایش ملی معماری و شهرسازی بومی ایران، دوره ۱.
- شیرازی، ع.، یونسی، م (۱۳۹۰). «تاثیر ملی گرایی بر معماری بناهای حکومتی دوره پهلوی اول». دوره ۱، شماره ۴، صفحه ۵۹-۶۹.
- فلاح، م.، نوحی، س (۱۳۹۱). «ماهیت نشانه ها و نقش آن در ارتقای حس مکان فضای معماری». دوره ۱۷، شماره ۱، صفحه ۱۷-۲۵.
- قنبری، ت.، سلطان زاده، ح.، نصیرسلامی، م (۱۳۹۶). «تطبیق نشانه شناسانه الگوی معماری ارگ کریم خان با درونمایه های فرهنگ ایلاتی زندیه». نشریه علمی پژوهشی معماری و شهرسازی ایران، دوره ۹، شماره ۱، صفحه ۲۰۹-۱۹۳.
- کیانی، م (۱۳۸۳). «معماری دوره پهلوی اول: دگرگونی اندیشه ها، پیدایش و شکل گیری معماری دوره بیست ساله معاصر ایران ۱۲۹۹-۱۳۲۰». تهران: موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران.
- مقبلای قرانی، ف.، امیر حاجلو، س.، سقایی، س (۱۳۹۶). مطالعه و تحلیل باستان شناختی استحکامات نظامی دفاعی دوران اسلامی در دشت نرماشیر کرمان، پژوهش نامه ی انجمن ایرانی تاریخ، سال نهم، شماره ۳۴، صفحه ۱۵۵-۱۲۵.
- نجومیان، ا (۱۳۸۷). «تحلیل نشانه شناختی خانه های تاریخی کاشان». نشریه علمی پژوهشی نامه معماری و شهرسازی، سال یکم، شماره ۱، صفحه ۱۱۱.
- نصر، ح. معرفت و معنویت، ترجمه؛ انشاءالله رحمتی، تهران، دفتر پژوهش و نشر سهروردی، فصل دوم، ص ۱۳۱-۱۶۱، ۱۳۸۰.
- نعیم، غ (۱۳۹۴). سیر تحول معماری ایران. چاپ اول، تهران: انتشارات سروش دانش.

- نوایی، ک (۱۳۹۰). خشت و خیال. انتشارات سروش.

- Kiani, Zohreh., Amiriparyan, Peyman .The Structural and Spatial Analysing of Fractal Geometry in Organizing of Iranian Traditional Architecture. Procedia, Social and Behavioral Sciences 216 (2016) 766 – 777.

Extracting The Pattern And Genome Of The Government Buildings of Iran At Islamic Era Case Study: Office Building at Tehran

Abstract

In the country of Iran, architecture had a certain trend during different times, which often had a logical relationship with the periods before and after it, but now due to the increase in social interactions between different nations, desire for modernity increased. Important changes in Iranian architecture started from the beginning of Pahlavi rule. Imitation of European and Russian architecture became widespread during Reza Khan's era. In order to get out of the chaos, one of the most important solutions is to re-recognize Iran's architectural identity.

In this research, an attempt is made to examine the example of Iran's government buildings in the pre-Islamic period and also the beginning of the transformation from the Qajar and Pahlavi eras, that type of Iranian Islamic archetype that was used in the facade of government buildings, for the design of administrative buildings. be extracted in the capital. This research is qualitative and based on analytical-descriptive research method and case study.

In this research, samples of existing government buildings were observed and investigated in order to explain the characteristics of the architectural genome of the Islamic period and their impact on social and political concepts. From the results obtained after analyzing the samples: the facades of the examined buildings in the components are based on the rule of mathematical and geometric proportions and the numbers that have been used the most, such as one-to-one ratios, 1.2, 1.6, 2.5 and

Keywords: Genome, government building, Iranian Islamic pattern, Iranian Islamic architecture, office building

